

Formele en inhoudelijke nauwkeurigheid van referenties in het Tijdschrift voor Psychiatrie

G. PIETERS, E. CEYSENS, E. DE HEYN

ACHTERGROND Het is niet goed gedocumenteerd hoeveel onnauwkeurigheden en fouten er voorkomen in referenties in de psychiatrische vakliteratuur. In het Nederlandse taalgebied is ons hierover geen onderzoek bekend.

DOEL Onderzoek naar het vóórkomen van zowel formele als inhoudelijke fouten in literatuurverwijzingen in het Tijdschrift voor Psychiatrie.

METHODE In een steekproef van honderd willekeurig geselecteerde referenties uit drie nummers van het Tijdschrift voor Psychiatrie werd de formele en inhoudelijke juistheid nagegaan door vergelijking met de originele artikelen.

RESULTATEN Drieënveertig referenties bevatten fouten. Meestal ging het om onbelangrijke formele onjuistheden. Toch werden tien belangrijke formele fouten gevonden die het terugvinden van een artikel zouden kunnen bemoeilijken. Van de vijftien inhoudelijke onjuistheden werden er drie als ernstig beoordeeld.

CONCLUSIE Referenties in het Tijdschrift voor Psychiatrie bevatten nog (te) veel onnauwkeurigheden. Het is belangrijk dat de redactie van het Tijdschrift voor Psychiatrie zich inspanningen getroost referenties zowel formeel als inhoudelijk juist weer te geven.

[TIJDSCHRIFT VOOR PSYCHIATRIE 43 (2001) 5, 349-353]

TREFWOORDEN accuraatheid, literatuurverwijzingen, psychiatrische vakliteratuur

De accuraatheid van literatuurverwijzingen in de medische vakliteratuur is belangrijk. Zowel de juiste weergave en spelling van de referenties, waardoor het mogelijk is om deze te lokaliseren, als het juist weergeven van de inhoud van de gerefereerde artikelen verdienen aandacht. Uit onderzoek is gebleken dat de accuraatheid van referenties in algemeen medische (De Lacey e.a. 1985; Eichorn & Yankauer 1987) en psychiatrische (Lawson & Fosker 1999) tijdschriften te wensen overlaat. In het Nederlandse taalgebied vonden Hobma & Overbeke (1992) eveneens een groot aantal formele en inhoudelijke fouten bij literatuurverwijzingen in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde.

METHODE

Materiaal Alle referenties uit drie willekeurige opeenvolgende nummers van het Tijdschrift voor Psychiatrie (maart tot mei 1999) werden achtereenvolgend genummerd. Het betrof 477 referenties in 24 bijdragen. Een ingezonden brief, zonder referenties, werd niet meegeteld. Het gemiddelde aantal referenties per bijdrage was 19,8 (sd = 24,6; mediaan = 11,5). Eén artikel had 98 referenties.

De eerste 100 cijfers van een 'random permutatieblok' van de cijfers 1 tot 477 werden gebruikt om een steekproef van 100 referenties te nemen. Alleen verwijzingen naar tijdschriftarti-

kelen werden gecheckt. Referenties naar boeken, hoofdstukken in boeken of ongepubliceerde proefschriften werden niet nagezien. Er bevonden zich 99 dergelijke referenties in het totaal van 477 referenties (gemiddelde per artikel = 4,3; *sd* = 6,6; mediaan = 1). Als een referentie om deze reden buiten de steekproef viel, werd deze vervangen door een nieuwe, volgens de random-reeks. Dit gebeurde in negentien gevallen.

Alle gerefereerde artikelen werden opgezocht in medische bibliotheken. Van vier artikelen kon de volledige tekst niet worden gevonden. Bij drie van deze vier kon via Medline of PsycLit de titel worden gecheckt. Van één daarvan was tevens een abstract beschikbaar. Eén artikel kon uiteindelijk noch in bibliotheken, noch in de door ons gebruikte databases worden teruggevonden.

Beoordeling De referenties werden op hun juistheid gecontroleerd. Daarbij werd gebruikgemaakt van de methode beschreven door Eichorn & Yankauer (1987). Ook Lawson & Fosker (1999) hanteerden deze methode in hun onderzoek naar de juistheid van referenties in drie Engelstalige psychiatrische tijdschriften. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen minder belangrijke formele fouten (spelfouten, weglaten of veranderen van woorden in de titel, weggelaten of onjuiste ondertitel, onjuiste paginanummers die overlappen met juiste, en weggelaten of onjuist gespelde namen en initialen van auteurs), en belangrijke formele fouten die de onmiddellijke identificatie van het oorspronkelijke artikel moeilijk maken (bijvoorbeeld fouten in de naam van het tijdschrift, weggelaten of onjuiste vermelding van het jaar van publicatie en jaargang; onjuiste paginanummers die niet overlappen met de juiste). Een onjuist gebruik van leestekens wordt niet als fout aangerekend.

Minder belangrijke inhoudelijke fouten zijn generalisaties of simplificaties die niet direct worden ondersteund door het oorspronkelijke artikel, en kleine feitelijke vergissingen die echter geen directe betekenis hebben voor het waar-

heidsgehalte van een uitspraak. Bij belangrijke inhoudelijke fouten gaat het om uitspraken die in het geheel niet met de originele bijdrage te maken hebben, ze tegenspreken of er niet door worden ondersteund.

Referenties die meermaals in een artikel werden geciteerd, werden telkens op hun inhoudelijke juistheid onderzocht, en elke fout werd geteld. Wanneer eenzelfde formele fout verschillende keren in het artikel voorkwam, werd deze slechts éénmaal als fout aangerekend. Alle referenties werden door twee auteurs (EC en EDH) onafhankelijk van elkaar gecontroleerd. In geval van divergentie tussen hen was het oordeel van een derde beoordelaar (GP) beslissend.

RESULTATEN

Er waren zeven divergenties over de formele juistheid. Het betrof vijf minder belangrijke fouten die door een beoordelaar over het hoofd gezien waren, en twee belangrijke fouten die door een beoordelaar als minder belangrijk waren ingeschat. Bij de inhoudelijke beoordeling waren er drie divergenties: één minder belangrijke fout werd door een beoordelaar niet aangerekend, twee belangrijke fouten werden door een beoordelaar als minder belangrijk aangemerkt.

Eén referentie kon niet op haar formele juistheid worden beoordeeld omdat het artikel waarnaar werd verwezen niet werd teruggevonden. Het is vrijwel zeker dat hier een formele fout aan ten grondslag ligt. Via databases vonden we twee artikelen van de genoemde auteur in de aangegeven jaargang van het geciteerde tijdschrift. Titels en pagina's van deze artikelen verschilden echter van wat de referentie aangaf.

Van vier referenties was het onmogelijk een inhoudelijke beoordeling te maken. Eén artikel kon niet worden gevonden, van twee artikelen konden slechts de formele gegevens in een database gevonden worden, en één artikel kwam wel in een referentielijst voor, maar niet in de tekst van het artikel. Van één artikel maakten we deze beoordeling aan de hand van de 'abstract'. Deze

TABEL 1 Aantal en aard van formele en inhoudelijke onnauwkeurigheden in een steekproef van honderd referenties

Type fout	n
Formele fouten	n = 100*
Minder belangrijke fouten	23
Spelfout naam of onjuiste voorletters	10
Onjuiste titel of ondertitel	7
Onjuiste paginanummers (overlappend)	4
Spelfout naam tijdschrift	2
Belangrijke fouten	10*
Onjuist jaartal/jaargang	4
Onjuiste paginanummers (niet overlappend)	–
Foutieve naam tijdschrift	5
Inhoudelijke fouten	n = 95**
Minder belangrijke fouten	12
Generalisatie	7
Andere	5
Belangrijke fouten	3
Uitspraak niet ondersteund	3
Uitspraak in tegenspraak	–
Geen verband	–

* Eén referentie kon niet worden gecontroleerd op formele aspecten omdat het artikel niet werd gevonden en evenmin in de geraadpleegde databases voorkwam.

Een belangrijke fout werd gescoord, maar de juiste aard ervan kon niet worden gescoord.

** Vijf referenties konden inhoudelijk niet worden gecheckt. Vier artikelen werden niet teruggevonden, één referentie bevond zich wel in de referentielijst, maar niet in het artikel in het Tijdschrift voor Psychiatrie. Eén beoordeling gebeurde slecht door vergelijking met de abstract.

was inhoudelijk in overeenstemming met wat in het artikel werd aangegeven. Uiteindelijk bleven er 31 referenties met formele fouten over. Het ging hierbij om 23 minder belangrijke en tien belangrijke fouten (twee referenties hadden zowel minder belangrijke als belangrijke formele

fouten). Daarnaast vonden we vijftien referenties met inhoudelijke fouten, waarvan er uiteindelijk twaalf als minder belangrijk werden geklasseerd en drie als belangrijk. Drie referenties vertoonden zowel een formele als een inhoudelijke fout.

We vonden geen statistisch significant verband tussen het aantal referenties in een artikel en het relatieve aantal onnauwkeurige referenties in dat artikel.

In tabel 1 wordt de aard van de onnauwkeurigheden en fouten weergegeven.

DISCUSSIE

In totaal vonden we in 43 referenties uit een steekproef van honderd referenties uit drie nummers van het Tijdschrift voor Psychiatrie 48 inhoudelijke of formele fouten. De gevonden cijfers zijn weliswaar hoog, maar vergelijkbaar met die in gelijksoortige buitenlandse onderzoeken. Lawson & Fosker (1999) vonden in 150 referenties uit het *American Journal of Psychiatry*, *British Journal of Psychiatry* en *Psychiatry Bulletin* (telkens 50 per tijdschrift) 42% onnauwkeurigheden. Soortgelijke percentages zijn gevonden in niet-psychiatrische medische tijdschriften (De Lacey e.a. 1985; Eichorn & Yankauer 1987; Hobma & Overbeke 1992).

In onze steekproef vonden we, in vergelijking met de Engelstalige psychiatrische tijdschriften, meer belangrijke formele onnauwkeurigheden (3% in de Engelse, 10% in onze steekproef) die het vinden van een artikel zouden kunnen bemoeilijken. Het Engelse onderzoek vond daarnaast in 33% van de referenties minder belangrijke formele fouten; in onze studie vonden we deze in 23% van de literatuurverwijzingen.

Bij het beoordelen van de formele juistheid van referenties viel ons op dat voor het gebruik van voorzetsels in namen geen eenvormigheid bestaat in het Tijdschrift voor Psychiatrie. We vonden zowel artikelen met de in Nederland meer gebruikelijke volgorde (Kloet, E.R. de; Dijck, R. van) als met de Vlaamse (Van Audenhove, C.).

Hoewel we geen van beide vormen als onnauwkeurig beoordeelden, menen we dat eenvormigheid te verkiezen is.

Tegenover 6% inhoudelijke fouten in het Engelse onderzoek vonden we in het *Tijdschrift voor Psychiatrie* 16% dergelijke fouten, maar wij scoorden slechts 3% ernstige onnauwkeurigheden, terwijl de Engelse studie 5% ernstige fouten registreerde. De beoordeling van de aard en de ernst van inhoudelijke onnauwkeurigheden is echter meer subjectief dan de beoordeling van formele onnauwkeurigheden.

Bij de minder belangrijke inhoudelijke fouten ging het vooral om generalisaties (meestal opsommingen van symptomen of effecten, waarbij naast een aantal in de oorspronkelijke artikelen genoemde elementen ook andere, niet genoemde elementen worden toegevoegd) en beperkte vergissingen die geen directe betekenis hebben voor het waarheidsgehalte van een uitspraak (bijvoorbeeld wanneer het resultaat van een studie correct wordt weergegeven, maar voor het aantal proefpersonen 127 in plaats van 80 wordt vermeld). De belangrijke inhoudelijke fouten betroffen bijvoorbeeld de uitspraak dat een ernstige complicatie (maligne neurolepticumsyndroom) bij een behandeling niet optreedt, terwijl daarover in het oorspronkelijke artikel geen uitspraak wordt gedaan, of de vermelding dat kenmerken van twee syndromen vaak samen voorkomen, terwijl in het oorspronkelijke artikel wordt gesteld dat de namen synoniem zijn.

Het lijkt duidelijk dat de verantwoordelijkheid voor de nauwkeurigheid van referenties primair bij de auteurs van de artikelen ligt. Daarbij rijst echter de vraag hoe ver een redactie van een wetenschappelijk tijdschrift moet gaan om te controleren in hoeverre auteurs aan deze plicht tot nauwkeurigheid hebben voldaan. Men zou de auteurs een kopie van alle gerefereerde artikelen

kunnen vragen, of van een steekproef van de geciteerde artikelen. Dergelijke procedures compliceren en vertragen het beoordelingsproces en belasten de (meestal onbezoldigde) beoordelaars extra. Onnauwkeurigheid in het hanteren van referenties kan wellicht ook een aanwijzing vormen voor onzorgvuldigheid in andere (bijvoorbeeld onderzoeks)domeinen van een artikel.

Ernstige inhoudelijke fouten kunnen klinici misleiden; bovendien ontstaat hierdoor het risico dat volgende auteurs die de oorspronkelijke publicatie niet nalezen, deze fouten overnemen. Davey Smith (1997) benadrukt dat auteurs de artikelen die ze citeren, ook zelf moeten lezen en beschrijft hoe gegevens van een eigen onderzoek verkeerd werden weergegeven.

Ook in de toekomst blijven auteurs verantwoordelijk voor zowel de formele als inhoudelijke juistheid van hun literatuurverwijzingen. De formele juistheid van de referenties zal bij het *Tijdschrift voor Psychiatrie*, in navolging van andere vaktijdschriften, voortaan ook gecontroleerd worden door de bureauredacteuren.

LITERATUUR

- Davey Smith, G. (1997). Authors should read the literature that they cite (letter). *British Medical Journal*, 314, 144.
- De Lacey, G., Record, C., & Wade, J. (1985). How accurate are quotations and references in medical journals? *British Medical Journal*, 291, 884-886.
- Eichorn, P., & Yankauer, A. (1987). Do authors check their references? A survey of accuracy of references in three public health journals. *American Journal of Public Health*, 77, 1011-1012.
- Hobma, S.J.O., & Overbeke, A.J.P.M. (1992). Fouten in literatuurverwijzingen in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 136, 637-641.
- Lawson, L.A., & Fosker, R. (1999). Accuracy of references in psychiatric literature. A survey of three journals. *Psychiatric Bulletin*, 23, 221-224.

AUTEURS

G. PIETERS is hoofdgeneesheer in het Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg Vlaams-Brabant Oost, vestigingsplaats Universitair CGGZ Leuven, afdeling volwassenen, en diensthoofd gedragstherapie in het UC St.-Jozef te Kortenberg.

E. CEYSENS is psychiater, werkzaam in het PC St.-Norbertushuis te Duffel.

E. DE HEYN is psychiater in opleiding in het Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg Vlaams-Brabant Oost, vestigingsplaats Universitair CGGZ Leuven, afdeling volwassenen.

Correspondentieadres: G. Pieters, Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg Vlaams-Brabant Oost, vestigingsplaats Universitair CGGZ Leuven, afdeling volwassenen, Vital Decosterstraat 86, B3000 Leuven, België.

Strijdige belangen: de eerste auteur (G. Pieters) is waarnemend hoofdredacteur van het Tijdschrift voor Psychiatrie.

Het artikel werd voor publicatie geaccepteerd op 29-1-2001.

SUMMARY

Accuracy and appropriateness of references in the 'Tijdschrift voor Psychiatrie' – G. Pieters, E. Ceysens, E. De Heyn –

BACKGROUND The prevalence of errors in reference citations in the psychiatric literature is not as well documented as in other medical fields. We don't know of any research on this topic in our language field.

AIM To determine the number of errors in accuracy and appropriateness in the 'Tijdschrift voor Psychiatrie'.

METHOD One hundred randomly selected references from three issues of the 'Tijdschrift voor Psychiatrie' were examined for accuracy and appropriateness by validating them against the original sources.

RESULTS Forty-two references had errors, the most common being minor errors in accuracy. Still, we found ten major errors in accuracy that delayed access to the original articles. Of fifteen errors in the appropriateness of references, three were judged as major.

CONCLUSIONS References in the 'Tijdschrift voor Psychiatrie' contain (too) many errors. It seems important to try and remediate this problem.

[TIJDSCHRIFT VOOR PSYCHIATRIE 43 (2001) 5, 349-353]

KEYWORDS accuracy, references, psychiatric literature